

TYEL:N MUKAISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN ERITYISPERUSTEIDEN MUUTOKSEN PERUSTELUT

Vakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkeosan määräämisessä tarvittavia kertoimia ja arvoja

Laskuperustemuutoksessa haetaan eräiden vakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkeosan määräämisessä tarvittavien kertoimien arvoja. Perustelut b-kertoimien arvoille on esitetty erillisessä muistiossa, joka on liitteenä.

Liite

Muistio maksuluokkamallin kertoimien määräämisestä vuoden 2022 maksuluokkia varten

TYEL:N MUKAISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN ERITYISPERUSTEIDEN PERUSTELUT

1. Vuoden 2022 vakuutusmaksu

1.1. Vuoden 2022 vakuutusmaksun rakenne

Vuoden 2022 maksutasoa määrittäessä on käytetty seuraavia taloudellisia oletuksia¹:

	2021	2022
inflaatio %	1,8	1,5
ansiotasoindeksin muutos %	2,6	2,5
työttömyysaste %	7,7	7,2
TyEL-palkkasumman muutos %	4,1	3,3

Vuoden 2022 perustekorkona maksulaskelmissa käytetään 6,00 %. Perustekorko ei käytännössä vaikuta maksulaskelmiin.

Vuonna 2020 TyEL-maksua alennettiin koronakriisin takia tilapäisesti, mikä pienensi tasausvastuuta. Vuonna 2022 perittävä maksu nousee verrattuna edellisvuoteen, koska tasausvastuun pienentymistä aletaan kuolettaa. Eläketurvakeskuksen tekemän arvion mukaan tasausvastuun pienentymisen kuoletus kasvattaa TyEL-maksua keskimäärin 0,45 %-yksikköä vuodessa vuosina 2022–2025. Kuoletuksen kokonaismäärä on 1,075 miljardia euroa, ja se on annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tasausvastuun pienentymisen euromäärästä 851/2021. Työntekijän maksuun korotuksella ei ole vaikutusta.

Maksutaso muodostuu komponenteittain keskimäärin seuraavaksi (% palkkasummasta):

	2021	2022
Vanhuuseläke	3,5	3,6
Työkyvyttömyyseläke	1,2	1,1
Tasausosa	19,1	20,35
Muut osat	0,8	0,6
Hyvitykset	-0,2	-0,8
Perittävä maksu km.	24,4	24,85

Tasausvastuun pienentymisen kuoletus kasvattaa käytännössä TyEL-maksun tasausosaa. Tilapäisten työnantajien maksu on 25,85 % palkasta (24,8 % 2021).

¹ ETK:n lt-ennuste 8.10.2021

Tällöin työntekijän ja työnantajan maksuosuudet vuonna 2022 muodostuvat seuraavanlaisiksi (% palkkasummasta):

	2021	2022
Alle 53- ja yli 62-v. työntekijän osuus	7,15	7,15
53–62 -v. työntekijän osuus	8,65	8,65
Työnantajan osuus keskimäärin	16,95	17,40

Eläkeuudistuksessa sovitun mukaisesti 53–62-vuotiaiden maksu on 1,5 %-yksikköä suurempi kuin muilla työntekijöillä.

YEL-maksu on alle 53-vuotiaiden ja yli 62-vuotiaiden osalta 24,10 % (24,10 % vuonna 2021) ja 53–62-vuotiaiden osalta 25,60 % (25,60 %). Vuoden 2020 tilapäinen alennus ei koskenut YEL-maksua. YEL-maksu on määrätty TyEL:n keskimääräisen maksun perusteella siten, että tasausvastuun pienentymisen kuolettamisen vaikutusta ei ole huomioitu (laki 195/2020, 7§). Lisäksi keskimääräiseen TyEL-maksuun sisältyvän 53–62-vuotiaiden korotetun maksuosuuden keskimääräinen vaikutus, vuonna 2022 edelleen noin 0,3 % palkoista, poistetaan yrittäjien YEL-maksua määrättäessä. Vuonna 2022 TyEL:n keskimääräinen maksu ilman vanhempien työntekijöiden korotetun maksuosuuden ja tilapäisen alennuksen palautuksen vaikutusta on siis 24,10 % palkkasummasta. Vastaavasti kuin TyEL:ssä, 53–62-vuotiaiden YEL-maksu on tätä nuorempien (ja tätä vanhempien) maksu korotettuna 1,5 %-yksiköllä.

Työntekijöiden eläkemaksu ja YEL-maksu eivät sisälly haettavaan laskuperusteeseen.

1.2. Maksun osat

Vanhuuseläkeosa on vuonna 2022 keskimäärin 3,6 % palkoista (3,5 % vuonna 2021). Vanhuuseläkeosan keskimääräinen suuruus kasvaa vähitellen vakuutettujen ikärakenteen muuttuessa vanhemmaksi.

Maksun työkyvyttömyyseläkeosa pyritään asettamaan siten, että sen arvioidaan riittävän kattamaan puolet kahtena seuraavana vuonna työkyvyttömäksi tulevien eläkemenosta.

Työkyvyttömyyseläkkeisiin vaikuttavat pääoma-arvokertoimet päivitetään yleisperusteisiin ja otetaan huomioon jo vuoden 2022 työkyvyttömyyseläketariffia määrättäessä. Uusien pääoma-arvokertoimien vaikutuksesta tarvittava työkyvyttömyyseläketariffi on matalampi kuin aiemmin. Lisäksi työkyvyttömyysalkavuuden aleneva trendi ja hyvä palkkasummankasvu laskevat suhteellista

työkyvyttömyyseläkemenoa. Työkyvyttömyyseläkeliikkeen tuloksen odotetaan olevan kuluvalta vuodelta lievästi ylijäämäinen.

Työkyvyttömyyseläkeliikkeen tulosten viiden vuoden liukuva keskiarvoa seurataan ja tarvittaessa kertynyttä yli- tai alijäämää huomioidaan työkyvyttömyyseläketariffia määrättäessä. Arvioidulla vuoden 2021 tuloksella 5 ja 10 vuoden tulosten keskiarvot suhteessa palkkasummaan ovat hyvin lähellä nollaa.

Työkyvyttömyyseläkemaksun tasoksi vuodelle 2022 asetetaan 1,05 % palkoista (1,2 % vuonna 2021), mikä on samaa suuruusluokkaa kuin ennustettu eläkemeno. Työkyvyttömyyseläkeliikkeen tuloksen odotetaan vuonna 2022 olevan ylijäämäinen, koska ennen koronaepidemiaa tehdyissä eläkemenoennusteissa meno oli arvioitu korkeammalle tasolle kuin mitä on toteutunut ja mitä vielä odotetaan toteutuvan. Näin ollen tuloksen ylijäämäisyys selittyy varauksista purkautuvilla varoilla.

Työkyvyttömyyseläkemaksuun sisältyvä työkyvyttömyysriskin hallintaosa on tarkoitus säilyttää samalla tasolla suhteessa palkkasummaan kuin vuonna 2021. Keskimääräinen maksun työkyvyttömyyseläkeosa laskee, joten perustemuutoksessa haetaan työkyvyttömyysriskin hallintaosan kertoimelle vastaavasti uutta arvoa.

Hoitokustannusosan arvioidaan olevan keskimäärin noin 0,51 % palkoista vuonna 2022 (0,61 % vuonna 2021). Sosiaali- ja terveysministeriössä selvitetään parhaillaan lainmuutostarpeita yhtiökohtaisiin hoitokustannusperusteisiin siirtymistä varten, joten nykyisenlainen yhteinen hoitokustannusperuste haetaan voimaan vain vuodeksi 2022. Haettaviin yhteisiin perusteisiin tehdään vuotta 2022 koskien Telan selvitystyön mukainen tason alennus -9,5 % (vuoden 2020 tasosta). Tämän lisäksi vuoden 2022 hoitokustannusvakioihin tehdään tasomuutokset viime vuosina käytössä olleella inflaatiomenetelmällä ja hoitokustannuskertoimia määrättäessä huomioidaan ennustetun inflaation ja palkkasumman kasvun vaikutus.

Maksutappio-osan kertoimet pyritään määrittämään siten, että maksutappioliike johtaisi pitkällä aikavälillä keskimäärin nollatulokseen. Perusteessa haettavilla vuoden 2022 maksutappio-osan kertoimilla maksutappio-osa on keskimäärin noin 0,095 % palkoista (0,100 % vuonna 2021).

Lakisääteisten maksujen osa sisältää Eläketurvakeskuksen kustannukset, oikeushallintomaksun sekä Finanssivalvonnan maksun. Yhteensä nämä erät ovat arviolta noin 0,044 % palkoista (0,049 % vuonna 2021). Eläketurvakeskuksen osuus on lakisääteisten maksujen suurin erä.

Arvio vuonna 2022 maksettavista asiakashyvityksistä perustuu yhtiöiden vakavaraisuustilanteeseen hetkellä 30.9.2021 sekä arviioon vuoden 2021 hoitokustannusylijäämästä. Keskimääräisen hyvitystason arvioidaan olevan 0,8 % palkkasummasta (0,2 % vuonna 2021 poikkeuslainsäädännön takia ja 0,7 % vuonna 2020).

1.2.1. Maksun tasausosa

Kohdan 1.2. mukaiset muutokset huomioiden iästä riippumattomaksi perusmaksuksi tulee 25,85 % (24,8 % vuonna 2021). Maksun tasausosa on tällöin 20,35 % palkoista (19,1 % 2021).

Yleisperusteissa haettu pääoma-arvokerrointen muutos pienentää työkyvyttömyyseläkevastuiden kokonaismäärää. TyEL 170 §:n nojalla vastaava määrä siirretään tasaukseen. Vuoden 2022 tasausvastuu kasvaa muutoksen seurauksena arviolta 112 miljoonaa euroa. TyEL-MEL-tasausvastuun arvioidaan kehittyvän seuraavasti.

Tasausvastuu 31.12.v,	2020	2021	2022
mrd. €	8,7	8,6	9,7
% vuoden v+1 tasauseläkemenosta	66,5	64,5	72,4
% vuoden v palkkasummasta	14,2	13,6	14,8
josta vähimmäismäärän ylittävä osa,			
mrd. €	6,1	6,1	7,0
% vuoden v palkkasummasta	9,9	9,6	10,7

Taulukossa mainittu tasausvastuun vähimmäismäärä on 20 % seuraavan vuoden tasauseläkemenosta. Eläketurvakeskus on tehnyt myös pessimistisen lyhyen aikavälin maksutaseennusteen, jossa palkkasumman kasvu vuonna 2022 on -0,3 % ja 3,8 % seuraavana vuonna. Sen mukaan tasausvastuuta olisi vuoden 2022 lopussa 8,9 miljardia euroa, mikä vastaa noin 67 % vuoden 2023 tasauseläkemenosta.

2. Laskuperustemuutokset

Laskuperusteisiin haetaan täsmennystä koskien työkyvyttömyyseläkkeisiin tulevien muutosten ja väliaikaisten työkyvyttömyyseläkepääätösten huomioimista maksuluokkalaskennassa. Tarkoituksena on täsmentää käytäntöjä maksuluokkalaskennassa huomioitavien eläkkeiden ajoitukseen liittyen.

Lisäksi laskuperusteisiin palautetaan 2019 perusteiden kokonaisuudistuksessa pois jäänyt palkkakerrointa kuvaavan muuttujan määritelmä.

3. Voimaantulo

Perusteet tulevat voimaan 1.1.2022 kuitenkin siten, että perusteen kohta 4.1.5 on voimassa 31.12.2022 asti.

TYEL:N MUKAISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN ERITYISPERUSTEIDEN PERUSTELUT

1. Alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden vastuunlaskennan pääoma-arvokerroinmuutoksesta aiheutuvat poikkeukset perusteen laskentakaavoihin

Työkyvyttömyyseläkevastuiden laskennassa sovellettavat pääoma-arvokerroimet on viimeksi päivitetty vuonna 1986. Nykyiset kertoimet aiheuttavat systemaattista pääoma-arvoylijäämää tai -alijäämää alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden vastuiden purkautuessa ja hankaloittavat työkyvyttömyystariffin mitoittamista teoreettisesti oikean tasoiseksi. Tämän johdosta työeläkeyhtiöt tekivät perustehakemuksen yleisperusteiden muuttamiseksi sekä esittävät tässä hakemuksessa tarvittavat poikkeussäännökset TyEL:n mukaisen eläkevakuutuksen erityisperusteisiin.

Yleisperusteisiin tänä syksynä vahvistettu pääoma-arvokerrointen muutos pienentää työkyvyttömyyseläkevastuiden kokonaismäärää. Työkyvyttömyysperustejaoksen alkusyksystä 2021 laskuperustejaokselle tekemän arvion mukaan työeläkeyhtiöiden työkyvyttömyyseläkevarausten määrä hetkelle 1.1.2022 laskettuna on uusilla kertoimilla 187 miljoonaa euroa pienempi kuin vanhoilla kertoimilla laskettuna. Tunnettujen alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden vastuisiin tarvitaan arviolta 75 miljoonan euron suuruinen vastuuntäydennys. Näin ollen työkyvyttömyyseläkevastuut pienenevät pääoma-arvomuutoksen takia yhteensä noin 112 miljoonaa euroa, mikä TyEL 170 §:n nojalla siirretään tasausvastuuseen.

Tarvittavat muutokset on huomioitu poikkeuskaavoissa eri vastuunosissa sekä varaukskerroimissa.

2. Työkyvyttömyyden alkamisiän tarkentaminen

Pääoma-arvokerroinmuutosten yhteydessä korjataan samalla työkyvyttömyyden alkamisikää täysien vuosien ja kuukausien tarkkuuteen alkaneen työkyvyttömyyseläkkeen vastuunlaskennassa.

3. Täydennyskerroin ja perustekorke

Eläkkeiden täydennyskerroimen arvoksi haetaan 1.1.2022 lukien 2,02 % ja perustekoron arvoksi 1.1.2022 lukien 6,25 %. Perustelut ovat liitteenä erillisessä Eläketurvakeskuksen muistiossa.

4. Muut muutokset

Perusteissa esitetään vahvistettavaksi myös perusteiden liitteessä vastuuvelkaa ja takaisinlainausta koskevien kertoimien arvot vuodelle 2022, vuoden 2021 lopussa vanhuuseläkkeiden täydentämiseksi tehtävien korotusten kertoimet sekä osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun tasaavan kertoimen arvo vuodelle 2020 liitteinä olevien Eläketurvakeskuksen muistioiden mukaisesti.

Lisäksi perusteiden liitteessä esitetään vahvistettaviksi alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden korvausvastuun laskennassa käytettävät pääteivät sekä tuntemattomien työkyvyttömyyseläkkeiden varaukset, tilinpäätösvastuiden laskennassa käytettävät ositussuureet, vastaisten työkyvyttömyyseläkkeiden varaukset ja takaisinlainaukseen liittyvät suuret.

Liitteet: Eläketurvakeskuksen muistio täydennyskertoimista ja perustekorosta 1.1.2022 alkaen
Eläketurvakeskuksen muistio vanhuuseläkevastuun korotuskertoimista vuodelle 2021
Eläketurvakeskuksen muistio osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun tasauksessa käytettävästä kertoimista vuodelle 2020